

**REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR**

Raziskovalno-dokumentacijski sektor

IN - SPLOŠNA INFORMACIJA

**ZAVEZNIŠTVO ZA BOJ PROTI
TRGOVINI Z LJUDMI
OVSE konferenca od 14. do 15. septembra 2009**

Pripravil:
mag. Andrej Eror

Številka naročila: 73/2009

Descriptor/Geslo: Trgovina z ljudmi/Trafficking in persons

Datum: 28. 9. 2009

Gradivo ne predstavlja uradnega mnenja Državnega zbora

I. Uvod

Urad posebne predstavnice Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) za boj proti trgovini z ljudmi je v dneh od 14.- 15. septembra 2009 na Dunaju organiziral Konferenco zavezništva za boj proti trgovini z ljudmi. Konferenca je obravnavala vprašanja vpliva svetovne gospodarske in finančne krize na zmanjševanje legalnih zaposlitvenih možnosti ter na povečano ranljivost milijonov ljudi glede seksualne in delovne eksploatacije.

Na konferenci je sodelovalo preko 300 udeležencev, med njimi predstavniki držav članic OVSE ter predstavniki mednarodnih in nevladnih organizacij. Iz Slovenije so se konference udeležili predstavniki Stalne misije Republike Slovenije pri OVSE ter dva člana Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi¹ - med njima tudi predstavnik Državnega zbora.

Konferenco sta odprli veleposlanica Stalne misije Grčije, države ki trenutno predseduje OVSE in generalni sekretar OVSE. Pomembnost konference je izpostavila državna sekretarka Združenih držav Amerike (ZDA), ki je v video nagovoru podprla aktivnosti OVSE na področju boja proti trgovini z ljudmi, ter države pozvala, da močno okrepijo svoje delovanje, posebej na področju preventivnega delovanja. Posebej je izpostavila, da pojav trgovine z ljudmi slabi gospodarstva, podžiga nasilje, grozi javnemu zdravstvu in varnosti ter uničuje družine in druge družbene strukture. Opozorila je, da je na področju boja proti trgovini z ljudmi opazen napredek - tako je več kot polovica vseh držav zakonsko predpisala prepoved vseh oblik trgovine z ljudmi,² kot so razvidni tudi pozitivni rezultati sodelovanja med nevladnimi organizacijami in službami odkrivanja in pregona na področju zaščite žrtev in uspešnega pregona osumljencev. Ne glede na omenjeni napredek je danes najmanj 12 milijona ljudi po svetu žrtev trgovine z ljudmi.

Posebna predstavnica OVSE je v svojem nagovoru izpostavila glavne izzive na področju boja proti trgovini z ljudmi: večje sodelovanje med mednarodnimi organizacijami, posledice svetovne gospodarske krize, bolj osredotočeno preprečevanje glede rizičnih skupin, zbiranje točnih podatkov ter še posebej zaščita otrok. Pozornost je namenila tudi vlogi medijev glede ozaveščanja o problematiki ter njihovo odgovornost pri oglaševanju dejavnosti povezanih z trgovino z ljudmi (pornografija, prostitucija itd.). V svojem govoru je izpostavila, da v boju proti trgovini z ljudmi ne smemo zapostaviti niti eno žrtev. Žrtve morajo dobiti ustrezno pomoč oziroma ne smejo biti prepuščene same sebi. Svoj govor je zaključila s pretresljivo oceno, da je v današnjem svetu več ljudi v suženjskem razmerju kot v času, ko je na svetu obstajala sužnjelastniška ureditev.

¹ Republika Slovenija se je v boj proti trgovini z ljudmi aktivno vključila že leta 2001, ko je v okviru pobude Pakta stabilnosti za Jugovzhodno Evropo oblikovala Medresorsko delovno skupino za boj proti trgovini z ljudmi (MDS) in za to področje imenovala nacionalnega koordinatorja. Z razvojem dogodkov in vse večjim obsegom obvez je bil status Medresorske delovne skupine potrjen s sklepom Vlade leta 2003 hkrati pa je bil opredeljen tudi njen mandat in seznam nalog. Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi se sestaja na dva meseca, v primeru ožjih delovnih področij po potrebi tudi pogosteje. Namen sestajanja je usklajeno usmerjanje aktivnosti posameznih institucij, katerih predstavniki so člani delovne skupine. Prav tako je to priložnost za neposredno izmenjavo informacij o aktualnih dogajanjih na področju boja proti trgovini z ljudmi. Medresorska delovna skupina trenutno pripravlja Akcijski načrt za obdobje 2010-2011. Več o delovanju MDS je možno spremljati na spletnih straneh Vlade.

² Nov Kazenski zakonik, ki ga je Državni zbor sprejel maja 2008, najbolj relevantni kaznivi dejanji s področja boja proti trgovini z ljudmi določa v 113. členu (kaznivo dejanje trgovine z ljudmi) in v 112. členu (kaznivo dejanje spravljaja v suženjsko razmerje). Z njima sta nadomeščeni kaznivi dejanji iz 387. a in 387. člena Kazenskega zakonika iz leta 1994 (s spremembami do leta 2004), ki sta določali navedeni kaznivi dejanji.

II. Kratka vsebina posameznih prispevkov

Konferenca je potekala v petih vsebinskih sklopih. V prvem delu so se udeleženci seznanili s pregledom aktivnosti boja proti trgovini z ljudmi na globalni ravni, kot glavne govornice pa so nastopile tri posebne poročevalke Združenih narodov – za boj proti trgovini z ljudmi (posebej žensk in otrok), za področje prodaje in prostitucije otrok ter otroške pornografije in za vprašanja modernega suženjstva. V zadnjem desetletju so bili pod okriljem Združenih narodov ali drugih mednarodnih organizacij sprejeti številni dokumenti na področju boja proti trgovini z ljudmi. Na primer: Smernice in principi Združenih narodov o človekovih pravicah in trgovanju z ljudmi (*UN Guidelines and principles on human rights and human trafficking*), **Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki**, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (*UN Palermo Protocol*) ter **Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi** (*COE Convention on actions against trafficking in humans*)³. Poudarjena je potreba po krepitvi človekovih pravic ter spremljanja izvedbe zakonskih rešitev in drugih programov na področju boja proti trgovini z ljudmi, ki zahteva močno sodelovanje na mednarodnem in lokalnem nivoju. Seznam možnih mehanizmov sodelovanja vključuje tudi potrebo po razvoju skupnega pristopa k zbiranju podatkov o razširjenosti pojava trgovine z ljudmi. Mednarodne, regionalne in nacionalne strategije na področju boja proti trgovini z ljudmi morajo biti zasnovane na zaščiti, kazenskopravnem pregonu, kaznovanju, prevenciji, promociji (mednarodnega sodelovanja), popravni krivice, rehabilitaciji in reintegraciji žrtev (5 "P" + 3 "R").⁴

Drugi vsebinski sklop je obravnaval ukrepe za sledenje in preprečevanje podjetniških modelov trgovine z ljudmi (*trafficking business model*) in pretokov denarja, zasluženega s to vrsto organiziranega kriminala. Moderator omenjenega sklopa je bil britanski poslanec Anthony Steen, predsednik parlamentarne skupine za boj proti trgovini z ženskami in otroci britanskega parlamenta (*Chairman of All party parliamentary Group for Trafficking of Women and Children*). Uvodoma je poslanec Steen poudaril pomembnost vključitve poslancev nacionalnih parlamentov na področju boja proti trgovini z ljudmi. Navedel je podatek, da v številnih državah že delujejo (ali načrtujejo) posebne skupine poslancev zainteresirane za boj proti trgovini z ljudmi (na primer: Nizozemska, Francija, Poljska, Litva, Romunija itd.).

³ Državni zbor je julija 2009 ratificiral Konvencijo Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi. Konvencija izhaja iz dejstva, da je trgovina z ljudmi kršenje temeljnih človekovih pravic ter napad na dostojanstvo in integriteto osebe, ki se znajde kot žrtev tega pojava. Žrtvam trgovine z ljudmi naj bi bila zagotovljena materialna, psihološka, zdravstvena in pravna pomoč. Obdobje okrevanja in presoje naj ne bi bilo krajše od 30 dni, v nadaljevanju pa bi bila dana možnost izdaje obnovljivega dovoljenja za prebivanje (zaradi osebnega stanja ali sodelovanja z organi pregona in preiskave). Preprečevanje in boj proti trgovini z ljudmi naj bi zajemal okrepitev nacionalnega sodelovanja med različnimi organi, odgovornimi na tem področju. Konvencija pa spodbuja tudi mednarodno sodelovanje in sodelovanje s civilno družbo v ukrepih proti trgovini z ljudmi. Tako je v izvedbenem delu zakona o ratifikacije konvencije v 4. členu določen sistem sodelovanja nevladnih in humanitarnih organizacij z državo, tako da se zagotovi pomoč žrtvam trgovine z ljudmi, zlasti na področjih oskrbe žrtev trgovine z ljudmi, namestitve žrtev v varnem prostoru, krizne namestitve žrtev, osveščanja javnosti glede trgovine z ljudmi itd. Z namenom spremljanja izvajanja te konvencije je bila ustanovljena skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi "GRETA".

⁴ *Protection, Prosecution, Punishment, Prevention, Promotion, Redress, Rehabilitation and Reintegration.*

Profesorica Alexis Aronwitz z Univerze v Utrechtu je predstavila študijo kriminalnih organizacij (njihove oblike, razdelitev dela, vloga posameznikov znotraj teh organizacij itd.).⁵ Tako je postregla s podatkom, da je v letih 2000-2003 na Nizozemskem od vseh aretiranih osumljencev s področja trgovine z ljudmi 69% pripadalo večji kriminalni mreži (6 ali več članov kriminalne skupine).⁶ Za te člane kriminalnih mrež pa je značilno, da so skoraj vsi (97%) bili udeleženi v čezmejno (*cross-border*) trgovino z ljudmi. Posebej je bilo opozorjeno na številne vloge, ki jih imajo posamezniki znotraj takih kriminalnih mrež (na primer: investitorji, nabiralci potencialnih žrtev, osebe zadolžene za prevoz iz držav izvora, skorumpirani javni uslužbenci, informatorji, osebe zadolžene za namestitev ter čuvanje in ohranjanje miru med potencialnimi žrtvami, osebe zadolžene za pranje denarja itd.). Različni viri (Interpol) navajajo, da so te osebe vključene tudi v druga kriminalna dejanja, kot so trgovina z drogami, trgovina orožjem, kraja avtomobilov, pranje denarja itd. Profesorica je predstavila tudi različna priporočila za preventivno delovanje v boju proti trgovini z ljudmi. Še posebej je izpostavila nizozemski preventivni model t.i. *Barrier Model*, ki identificira 5 različnih stopenj na katerih je možno ovirati trgovino z ljudmi: vstop v državo (tihotapljenje, prehod meje), namestitev (ilegalna namestitev, kraji z razvito prostitucijo), identiteta (ponarejeni dokumenti), delo (zvodniki, nasilje itd.) in finančna (pranje denarja). Model predvideva identificiranje ilegalnih storitev in aktivnosti na vsaki od naštetih stopenj ter ugotavljanje strateških partnerjev, ki lahko na vsaki od omenjenih stopenj pridejo v kontakt s potencialno žrtvijo oziroma ovirajo potek trgovine z ljudmi. V nadaljevanju je vodena razprava o drugih konkretnih metodah u boju proti trgovini z ljudmi, kot so: zaseg prevoznih sredstev in nepremičnin vključenih v proces trgovine z ljudmi (sredstva dobljena na ta način bi se lahko usmerila za kompenzacijo žrtvam), uvajanje anonimnih telefonskih števil za prijavo sumov o kriminalnih dejanjih (*crime stopers*) itd.

Predstavnica Urada Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) je nadaljnje obravnavala možne postopke v boju proti trgovini z ljudmi v povezavi z naravo te kriminalne dejavnosti (preiskava finančnih virov in velike potrošnje oziroma življenjskega stila osumljencev).⁷ Gerda Theuermann pa je predstavila preliminarne rezultate raziskave v okviru Svetovne iniciative Združenih narodov v boju proti trgovini z ljudmi (UN.GIFT), ki se nanaša na zmanjševanje ranljivosti rizičnih skupin, kot sredstva za preprečevanje trgovine z ljudmi (*Analyzing the business model and socioeconomic causes of THB in order to decrease vulnerabilities to THB and to better prevent the crime*). Govorilo se je o tistih vzrokih, ki pripeljejo do tega, da se zelo različne osebe začnejo ukvarjati s to kriminalno dejavnostjo (pomankljiva zakonodaja, problematične družbene norme oziroma vrednostni sistemi itd.) kot tudi o potrebi po pravilnem pristopu do potencialnih žrtev. Ustanovitelj civilne organizacije za boj proti trgovini z ljudmi v Croydonu (okrožje v Londonu) - *Croydon Community Against Trafficking* (CCAT), je predstavil njihovo delovanje in konkretne uspehe v zmanjševanju trgovine z ljudmi na lokalnem nivoju. O njihovem delovanju veliko govori že sam slogan: "Sužnji so v Croydonu - Vi jih lahko osvobodite!". Njihove aktivnosti so predvsem usmerjene na reševanje žensk prisiljenih v prostitucijo, zmanjševanje števila javnih hiš v katerih ženske silijo v prostitucijo ter na ozaveščanje medijev (problematika poročanja ter še bolj oglaševanja seksualnih storitev, posebej v kontekstu možnih oblik prisilne prostitucije itd.) (več o tem na spletnih straneh CCAT).

⁵ Navedla je, da je po ocenah Mednarodne organizacije dela (ILO) najmanj 2,45 milijonov ljudi žrtev prisilnega dela v povezavi s trgovino z ljudmi.

⁶ 19% od vseh aretiranih osumljencev so bili člani t.i. izolirane kriminalne skupine (2 - 5 članov, zadolženi za cel potek, od rekrutiranja do eksploatacije) ter 12 % so bili solo operativci (večina teh - 66 % pa je vključena v oblike trgovine z ljudmi znotraj nizozemskih meja).

⁷ *Trafficking = life style crime.*

V okviru tretjega sklopa so udeleženci razpravljali o posledicah svetovne gospodarske krize na razširjenost pojava trgovine z ljudmi. Poudarek je bil na preprečevanju teh posledic. Koordinator gospodarskih in okoljskih dejavnosti OVSE ter predavatelji iz Mednarodne organizacije dela (ILO), Svetovne banke (*World Bank*), Inštituta *Legatum* in Mednarodne organizacije za migracije (IOM) so predstavili nevarnost, ki jo dalj časa trajajoča gospodarska kriza predstavlja za širjenje pojava trgovine z ljudmi v državah izvora in v ciljnih državah. Z gospodarsko krizo se problemi povečujejo na področju dela (vprašanje pravičnega plačila za opravljeno delo), migracij (posebej ilegalne), z zmanjševanjem denarnih nakazil (ki v številnih državah predstavljajo pomemben del BDP) ter posledično s porastom tolerance do vseh oblik ksenofobije in diskriminacije. Dodatno nevarnost predstavlja tudi upad v financiranju nevladnih organizacij, ki delujejo na področju boja proti trgovini z ljudmi. Opozorjeno je tudi na razvoj informacijskih tehnologij ter s tem povezane zlorabe (otroška pornografija, seks turizem itd.).

V okviru četrtega sklopa so moderator iz Inštituta NEXUS in predavatelji iz Fundacije *Eurasia*, organizacije *Terre des hommes*, nevladne organizacije *Donetsk Counter-Trafficking* ter Ruth Rosenberg (neodvisna svetovalka) predstavili primere dobrih praks na področju preprečevanja trgovine z ljudmi, še posebej glede ozaveščanja javnosti, varne delovne migracije, preventivnih politik in zakonodaje. Izpostavljena je tudi potreba po mednarodno usklajenem pristopu k zbiranju podatkov o trgovini z ljudmi ter kritičen pogled do nekaterih smernic v boju proti trgovini z ljudmi.⁸ Določeni programi so usmerjeni na preprečevanje trgovine z otroci, izvajajo se v šolah na ogroženih območjih ter vključujejo vse učence in učitelje.

Ob koncu konference je sledila predstavitev in razprava o vlogi in vplivu medijev na oblikovanje politične volje ter splošno mobilizacijo družbe v boju proti trgovini z ljudmi. Svoje delo na tem področju so predstavili novinar Saša Leković, Nadezhda Azhgikhina (*Association or Russian Women Journalists*), Dana Popa (fotografinja) in Ric Esther Bienstock (režiserka in producentka). Ob robu konference in deloma na samih predstavitvah je večkrat predvajan pretresljiv, z Emmy nagrajen dokumentarni film "*Sex Slaves*" režiserke Bienstock; odprta pa je bila tudi razstava fotografij "Natasha" (Popa), ki predstavlja poskus poročanja o tej pereči problematiki s pomočjo fotografij okolja iz katerega žrtve prihajajo, prostorov v katerih so zlorabljene ter tudi s premišljenim pristopom k predstavljanju samih žrtev (več o tem na spletnih straneh OVSE). V nadaljnji razpravi je prišlo do diskusije glede vloge in stališča novinarjev, minimalnih standardov glede potrebe po varstvu žrtev in njihovega dostojanstva, izpostavljanja javnega interesa ter drugih nevarnostih (kot so senzacionalizem, stigmatiziranje žrtev, ogrožanje žrtev itd.) pri delovanju medijev.

III. Zaključek

Trgovina z ljudmi je svetovni družbeni problem, katerega razsežnosti presegajo nacionalne okvire. V evropskem prostoru se problem povezuje z gospodarskimi in političnimi

⁸ Ruth Rosenberg je na primer predstavila podatke, ki govorijo, da ozaveščanje rizičnih skupin o nevarnostih (v smislu večjega znanja), dejansko ne vodi tudi do zmanjševanja rizičnega vedenja. Poudarila je tudi, da so številne žrtve bile zaposlene v času rekrutacije. Delila je migrante na uspešne in neuspešne, glede na nevarnost postati žrtev. Uspešne migrante na primer odlikuje obstoj dobrih socialnih mrež v novem okolju. Vsi ti podatki pozivajo na premislek glede obstoječih preventivnih ukrepov oziroma na oblikovanje novih. Organizacija *Terre des hommes* poskuša delovati s t.i. induktivnim pristopom - identificira se otrok, ki je žrtev, ter se dela z njim, kolikor časa je potrebno, da se sam otrok odloči za povratek domov.

spremembami, ki so še zlasti prisotne v srednjih in vzhodno-evropskih državah. Velik problem predstavlja tudi gospodarska brezperspektivnost držav v razvoju ter različna krizna žarišča drugod po svetu. Vendar je vsaka, še tako gospodarski razvita država dovzetna za pojav trgovine z ljudmi. Nastale socialne, družbene in kulturološke razlike prispevajo k različnosti pogledov na problematiko trgovine z ljudmi in pristopov do obravnave tega pojava.

Ocenimo lahko, da je na tem področju delovanje organizacije, kot je OVSE, v kateri sodeluje 56 držav iz Evrope, srednje Azije in severne Amerike, velikega pomena. Pri tem dodajmo, da ima OVSE vzpostavljene tudi partnerske odnose s šestimi sredozemskimi državami t.i. Mediteranski partnerji za sodelovanje (Alžirija, Egipt, Izrael, Jordanija, Maroko, Tunizija) ter petimi azijskimi državami t.i. Partnerji za sodelovanje (Afganistan, Japonska, Južna Koreja, Mongolija in Tajska).

Po ocenah Stalne misije Republike Slovenije pri OVSE in dveh predstavnikov Medresorske delovne skupina za boj proti trgovini z ljudmi, ki sta se konference udeležila, lahko konferenco ocenimo kot uspešno. Za konferenco je značilna številčna udeležba, kvalitetna razprava udeležencev ter predstavitev dobrih praks in koristnih priporočil v nadaljnjem boju proti trgovini z ljudmi posebej v okoliščinah, ki so trenutno prisotne na gospodarskih trgih. Posebni predstavniki OVSE je uspelo na dogodek povabiti zanimive predavatelje, predstavnike medijev ter predstavnike ključnih mednarodnih n nevladnih organizacij na področju boja proti trgovini z ljudmi. Uspešna organizacija že tradicionalne konference kaže na dejstvo, da OVSE, predvsem preko osebne angažiranosti posebne predstavnice OVSE in podpore ZDA, postaja vedno bolj pomemben akter na področju boja proti trgovini z ljudmi. Pri tem Stalna misija Republike Slovenije pri OVSE še opozarja, da se posebni predstavniki OVSE (Eva Biaudet) konec leta 2009 izteka mandat, in se bo za to funkcijo kmalu začelo iskati novega kandidata.

V okviru konference je delegacija Slovenije distribuirala Poročilo o delu Medresorske skupine za boj proti trgovini z ljudmi za leto 2008.

Pripravil:
mag. Andrej Eror

Viri:

1. Akcijski načrt Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2008 - 2009: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/AN_2008_2009.pdf (22. 9. 2009).
2. Croydon Community Against Trafficking (CCAT): <http://www.theccat.com/> (22. 9. 2009).
3. OSCE, Photo gallery, Dana Popa, Natasha, http://www.osce.org/conferences/prevention_09.html?page=39519 (22. 9. 2009).
4. OSCE, Prevention of Modern Slavery: "An Ounce of Prevention is Worth a Pound of Cure", Vienna, 14-15 September 2009, Speeches and Documents: http://www.osce.org/conferences/prevention_09.html?page=39299 (22. 9. 2009).
5. OSCE, Prevention of Modern Slavery: "An Ounce of Prevention is Worth a Pound of Cure", Vienna, 14-15 September 2009, Hillary Clinton addresses conference: http://www.osce.org/conferences/prevention_09.html (22. 9. 2009).
6. Poročilo o delu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2008: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/trgovina/trgovina_Porocilo_MDS_2008.pdf (22. 9. 2009).
7. Vlada Republike Slovenije, Boj proti trgovini z ljudmi: http://www.vlada.si/si teme_in_projekti/boj_proti_trgovini_z_ljudmi/ (22. 9. 2009).
8. Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, [Uradni list RS, št. 62/2009: http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=200961](http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=200961) (22. 9. 2009).